

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสารและการคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จากยุคคอนกรีตไปสู่ยุคดิจิทัล เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว โลกในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคแห่งสังคมโลกและเศรษฐกิจสากล ทุกประเทศต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและมีภูมิคุ้มกันอย่างมั่นคง (นิวัติ รอบบุตร, 2553, หน้า 1) การเตรียมคุณภาพของประชากรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เครื่องมือในการสร้างคนให้มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสภาวะโลกปัจจุบัน คือ การศึกษา ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้จากมีการประกาศใช้กฎหมายสำคัญด้านการจัดการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษาของประเทศครั้งสำคัญ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก., 19 สิงหาคม 2542, หน้า 3) มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ เพื่อพัฒนาคนไทยให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกนั่นเอง นอกจากนี้ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504–2509) ปัจจุบัน คือ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504–2509) ปัจจุบัน คือ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ได้ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับยุคสมัย

เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552-2561) ซึ่งมีจุดเน้น คือ การปฏิรูปการศึกษารูปแบบใหม่เป็นระบบให้คนไทยเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตั้งแต่ปฐมวัย 2) การพัฒนาคุณภาพของครูยุคใหม่ 3) การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่เพื่อให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและ 4) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมุ่งหวังพัฒนาเด็กไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ภาพของเด็กไทยในอนาคตต้องเป็นผู้มีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ก้าวไกลสู่สากล และเป็นพลเมืองที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 26) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (2550, หน้า 23-24) ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 80 วรรค 3 ว่า “รัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ ภูมิหายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก”

ทศวรรษที่ผ่านมาแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีการนำมโนทัศน์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำมโนทัศน์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนพัฒนาประเทศโดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8-10 (พ.ศ. 2540-2554) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้นำมโนทัศน์ไปจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 9-10 (พ.ศ. 2545-2559) โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดแผนโดยยึดหลักการที่ว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1) มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้ คุณธรรมจริยธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้สังคมसानฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พลสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลากว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตนั้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทรงชี้แนวทางในการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนไทยในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ด้วยความเพียร มีสติปัญญา มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 1-5)

กระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2556) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) นโยบายการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552-2561) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงจัดการศึกษาเพื่อดำเนินการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยสอดแทรกหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และประยุกต์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เรียนรู้นอกห้องเรียน การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ที่เป็นบุคคล

สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักแนวคิดต่างๆ ให้กับเด็ก ซึ่งจะต้องเข้าใจและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง (นิคม กกขุนทด, 2550, หน้า 6) ซึ่งจะนำไปสู่วิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ตามแนวพระราชดำรัสและนโยบายรัฐบาล รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติพัฒนาต่อไปอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อดำเนินการตามรูปแบบการจัดการศึกษานานาชาติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการศึกษาในทุกมิติ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันยังเกิดความล้มเหลว เนื่องจากครูขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติเป็นต้นแบบให้นักเรียนเห็น และรูปแบบการสอนโดยบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้เกิดความยั่งยืน ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เกี่ยวข้องเฉพาะการทำเกษตรกร การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกผัก เป็นต้น ซึ่งจริงๆ แล้วหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ปรียานุช ธรรมปิยา (2558, หน้า 2) กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจ เช่น การบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น โดยมุ่งหวังให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียน เด็ก และเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” จะสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จ ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งเพราะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ทำหน้าที่สอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558, หน้า 31-32) กล่าวว่า ครูไทยในศตวรรษ

ที่ 21 จะต้องมีทักษะ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะในการตั้งคำถาม เพื่อช่วยให้ศิษย์กำหนดเป้าหมายและคิดได้ด้วยตนเอง 2) ทักษะการสอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และด้วยการลงมือปฏิบัติ 3) ทักษะในการคัดเลือกความรู้ ตามสภาพแวดล้อมจริง 4) ทักษะในการสร้างความรู้ใช้เกณฑ์การทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องอย่างไรเพื่อทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน 5) ทักษะในการทำให้ศิษย์คิดเป็น 6) ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้และ 7) ทักษะในการประเมินผล นอกจากนี้ครูจะต้องมีภาวะผู้นำ เพราะภาวะผู้นำมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ หากครูขาดภาวะผู้นำแล้วการจะบรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพของนักเรียนนั้นย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพของครูให้มีภาวะผู้นำ

เนื่องจากความล้มเหลวขององค์กรต่างๆ ที่เป็นมา มักสืบเนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีภาวะผู้นำนั่นเอง ภาวะผู้นำนั้นจำเป็นในทุกๆ ระดับ ไม่ใช่เฉพาะหัวหน้าเท่านั้น ลูกน้องก็ต้องถูกสร้างให้มีภาวะผู้นำด้วยเช่นกัน (รังสรรค์ สุหาร์มย์, 2556, หน้า 57-58) นอกจากนี้ ปรียานุช ธรรมปิยา (2558, หน้า 21) กล่าวว่า แนวทางในการการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลนั้น ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรต้องส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองและพัฒนาบริหารระบบการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงาน นันทกาญจน์ ชินประหัชฐ์ และศาลินา บุญเกื้อ (2558, หน้า 20-21) กล่าวว่า ในการพัฒนาครูนั้นผลลัพธ์ของครูที่ถือเป็นอัตลักษณ์ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 1) มีความมุ่งมั่นในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดระบบการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การบูรณาการการจัดกิจกรรมต่างๆ การตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และถอดเป็นบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ 3) มีความมุ่งมั่นและยึดมั่นในการปฏิบัติ โดยเป็นต้นแบบในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนส่วนใหญ่ยังพบปัญหาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง กล่าวคือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือปลูกฝังความคิดให้นักเรียน มักจะมุ่งเน้นกิจกรรมเกษตร การปลูกพืชผักสวนครัว กิจกรรมการประหยัด และการออม

เป็นส่วนมาก ไม่ได้มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติตนในการดำรงชีวิต (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2558, หน้า 6) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความยุ่งยากและซับซ้อนตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และนำสู่การปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง ส่งผลให้การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต มีทั้งความเป็นรูปธรรมและนามธรรม (อัจฉราวรรณ ใจยะเขียว, 2558, บทคัดย่อ) จากปัญหาดังกล่าว ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป ดังนั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อครูจะได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนเพื่อปลูกฝังให้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร มีสภาพบริบทและปัญหาต่างๆ ใกล้เคียงกัน คือ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขาดการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและขาดภาวะผู้นำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, คำนำ) อีกทั้งเท่าที่ศึกษายังไม่พบผลงานวิจัยที่ศึกษาภาวะผู้นำครูด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตรงกับความต้องการและสามารถนำมาใช้พัฒนาภาวะผู้นำครูอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีองค์ประกอบอะไรบ้าง

2. รูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีลักษณะอย่างไร

3. รูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของกาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ที่พัฒนาขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยคาดว่าจะมีความสำคัญต่อการพัฒนากาจะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในด้านการพัฒนากาจะผู้นำครู ได้แก่ องค์ประกอบของกาจะผู้นำครู หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำครู ที่ผ่านกระบวนการสร้างการพัฒนาและการทดลองใช้อย่างเป็นระบบ ขั้นตอนตามระเบียบวินัยการวิจัยและพัฒนา อีกทั้งนักวิจัยทางการศึกษาสามารถนำเอางานวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาศึกษาและวิจัยต่อยอดในอนาคตได้

2. ด้านการประยุกต์ใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารกลุ่มพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ตลอดจนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำเอารูปแบบการพัฒนาภาวะ ผู้นำครูที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูเพื่อดำเนินการตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลลัพธ์ทั้ง 4 มิติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่กำลัง เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีขอบเขตด้านเนื้อหา 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำครู องค์ประกอบภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษาธิการภาค 11 ใช้แนวคิดทฤษฎีภาวะ ผู้นำของ Katzenmeyer & Moller (2001, อ้างถึงใน ไชยา ภาวะบุตร, 2555, หน้า 312-315); อภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 8-10); ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 347); เทพรังสรรค์ จันทรังษี (2556, หน้า 39-40); วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556, หน้า 226); กษมน มังคละศิริ (2557, หน้า 262); และศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 55); ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน และโรงเรียนต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย

1.1.1 ความเป็นครูมืออาชีพ

1.1.2 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ

1.1.3 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน

1.1.4 การเป็นแบบอย่างที่ดี

1.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โดยดำเนินการตามองค์ประกอบ 2 เงื่อนไข 3 หลักการ ลงสู่ 4 มิติ ดังนี้ (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2558, หน้า 20-27)

1.2.1 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย

1.2.1.1 เงื่อนไขความรู้

- 1.2.1.2 เจื่อนไขคุณธรรม
- 1.2.2 3 หลักการ ประกอบด้วย
 - 1.2.2.1 ความพอประมาณ
 - 1.2.2.2 ความมีเหตุผล
 - 1.2.2.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัว
- 1.2.3 4 มิติ ประกอบด้วย
 - 1.2.3.1 วัตถุ
 - 1.2.3.2 สังคม
 - 1.2.3.3 สิ่งแวดล้อม
 - 1.2.3.4 วัฒนธรรม

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครู

ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้วิจัยใช้วิธีการพัฒนาดังนี้

- 2.1 การศึกษาดูงาน
- 2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2.3 การฝึกฝน /ศึกษาด้วยตนเอง

3. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน

3.2 กลุ่มทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 40 คน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความเป็นครูมืออาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี

2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

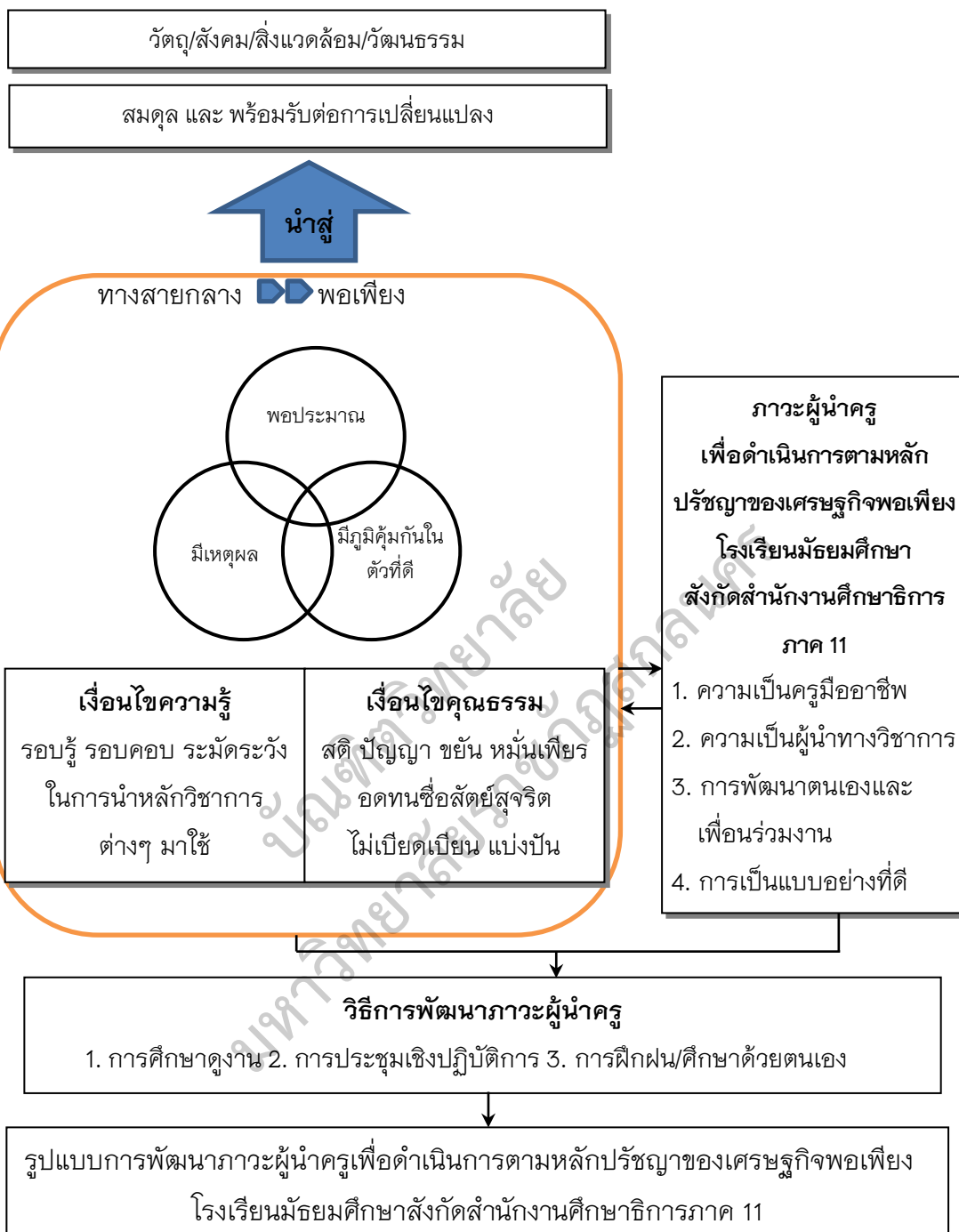
3 หลักการ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2 เงื่อนไข ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม

4 มิติ ประกอบด้วย วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

3. การพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครู ประกอบด้วย 1) การศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การฝึกฝน/ศึกษาด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในเบื้องต้น สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัยเบื้องต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้ศิลปะในการโน้มน้าวและชักจูงคนในองค์กรให้ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ภาวะผู้นำอาจใช้แบบผู้นำแบบใดแบบหนึ่งหรือหลายแบบกับผู้ใต้บังคับบัญชาและในสถานการณ์ต่างๆ ก็ได้ ไม่มีภาวะผู้นำที่แน่นอนตายตัวเพียงแบบเดียวเท่านั้น แต่ผู้นำจะต้องปรับแบบภาวะผู้นำของตนให้เข้ากับสถานการณ์และความต้องการด้านแรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะของครูที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการทำหน้าที่เป็นตัวการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนในโรงเรียน ภาวะผู้นำของครูมีความสำคัญต่อความเติบโตและวิวัฒนาการการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการเรียนการสอนเพื่อบรรลุประสงค์หรือเป้าหมาย มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นครูมืออาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี

2.1 ความเป็นครูมืออาชีพ หมายถึง คุณลักษณะของครูที่แสดงออกว่ามีความรู้ความสามารถ มีทักษะ รักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์กรทางวิชาชีพกำหนด อีกทั้งมุ่งมั่นพัฒนาความสามารถของตนและอาชีพ เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน นวัตกรรมให้บรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนมี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) มุ่งเน้นประสิทธิผลเป็นสำคัญ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้และเข้าใจงานและ 3) มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ

2.2 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมหรือความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยปราศจากการควบคุมของฝ่ายบริหารหรือผู้อื่น ผู้นำทางวิชาการนอกจากจะเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นแล้ว ยังจะต้องพัฒนาตนเองหรือเรียนรู้จากผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน และก่อให้เกิดแรงบันดาลใจหรือพลังการเรียนรู้ให้กับศิษย์ ส่งผลต่อการพัฒนาจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 2) เชี่ยวชาญด้านการจัดทำแผนการสอน

3) เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 4) เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลและ 5) ครูสร้างนวัตกรรมใหม่

2.3 การพัฒนาตนเองและเพื่อร่วมงาน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของครู ผู้นำที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความกระตือรือร้นส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้และรับสิ่งแปลกใหม่ ชักจูงใ้มนำให้เพื่อนร่วมงานปฏิบัติตาม โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดขึ้นในองค์กร มีการคิดเชิงระบบในองค์ความรู้ใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน เพื่อสร้างผลงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มี 2 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะของตนกับผู้อื่น

2.4 การเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงออกมาแล้วทำให้บุคคลอื่นยอมรับและปฏิบัติตาม มีการน้อมเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ คุณธรรม 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ลงสู่ 4 มิติ คือ วัตถุประสงค์ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยประพฤติปฏิบัติตนต่อทุกคน เป็นตัวอย่างและเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งแบบอย่างทางครอบครัว การทำงาน การดูแลชุมชน มี 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน 2) มีคุณธรรม จริยธรรม 3) มีความกล้าแสดงออก 4) ประสานชุมชนได้ดีและ 5) ดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครู หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำแก่ครูให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนและการประพฤติตน ประกอบด้วย

- 1) การศึกษาดูงาน 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการและ 3) การฝึกฝน/ศึกษาด้วยตนเอง

3.1 การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำผู้เข้ารับการพัฒนาไปเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับงาน เพื่อให้ทราบว่าคุณภาพการทำงานจริงมีลักษณะอย่างไร ให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีโอกาสเผชิญกับบุคคล สถานที่และสิ่งของต่างๆ ด้วยตนเอง การศึกษาดูงานประกอบด้วย การดู การฟัง การสัมภาษณ์ การสนทนา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วม

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมเพื่อแก้ปัญหาหรือประเด็นที่น่าสนใจเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่มีการเตรียมการอย่างรอบคอบ โดยจะต้อง

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) กำหนดหัวข้อให้กระชับ รัดกุม และชัดเจน 3) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ให้มีสิ่งรบกวน 4) ผู้นำการประชุมต้องควบคุมการประชุมให้ราบรื่น

ไม่มีการแสดงความคิดเห็นที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น 5) จัดบันทึกการประชุมให้ครบถ้วน

6) สรุปผลการประชุมตามหัวข้อการประชุม

3.3 การฝึกฝน/ศึกษาด้วยตนเอง หมายถึง ทักษะที่จะต้องอาศัยการเรียนรู้และวิธีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ช่วยทำให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะผู้เข้ารับการพัฒนามาจะเกิดทักษะในการค้นคว้า สิ่งที่ต้องการและสนใจใคร่รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงและสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อถือหรือไม่

4. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการดำเนินชีวิตและพัฒนาประเทศที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงชี้แนวทางให้เดินทางสายกลาง โดยให้มีความพอประมาณ มีเหตุผล รู้จักพึ่งตนเอง และทรัพยากรที่มีอยู่ นำมาใช้ประโยชน์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกประกอบด้วย

4.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ยึดทางสายกลางไม่สุดโต่งมีความสมดุลไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

4.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้องและความเป็นจริง โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

4.3 ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

4.4 เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและการปฏิบัติ

4.5 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีคุณธรรมดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอดทน มีความเพียรและมีสติปัญญา

4.6 วัตถุประสงค์ หมายถึง วัตถุประสงค์ต่างๆ เชิงกายภาพที่มนุษย์สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้น

เช่น วัตถุดิบ สิ่งของ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ไม้สอย เสื้อผ้าอาภรณ์ ที่อยู่อาศัยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะผลิตไว้ใช้เองได้หรือใช้วิธีแลกเปลี่ยนกันดังเช่นในอดีต ในยุคปัจจุบันสามารถซื้อหามาเพื่อบริโภคได้โดยเงินทุน องค์ประกอบนี้ จึงเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ หรือเงินทุนเป็นหลัก แต่ในกระบวนการผลิตวัตถุต่างๆ เหล่านี้ ก็จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นปัจจัยประกอบไปด้วย

4.7 สังคม หมายถึง สภาพการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม เช่น การไว้เนื้อเชื่อใจ การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน การมีวินัย เคารพกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเคร่งครัด การมีกฎหมายและระบบยุติธรรมที่เชื่อถือได้ว่าเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ การมีความผูกพัน รักใคร่ สามัคคี การจัดระบบสวัสดิการทางสังคมที่เข้มแข็ง เช่น ครอบครัวยุวชน เครือญาติ การจัดระบบสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในยามวิกฤตให้กับสมาชิกในสังคม

4.8 สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกโดยรวม ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นปกติของภูมิอากาศ กระแสและทิศทางลม คลื่น พลังงานแสงอาทิตย์

4.9 วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตและการดำรงชีวิต ซึ่งรวมถึง ความเชื่อ ศาสนา ระบบคุณค่า ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมการกินอาหาร การอยู่ของผู้คน การรักษาสุขภาพ การแต่งตัว ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ การแสดง โบราณสถานต่างๆ เป็นต้น วัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากในการบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ ความเป็นตัวตน และการดำรงอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างมีศักดิ์ศรี

5. สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 หมายถึง สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงาน ปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 22 มีนาคม 2559 ข้อ 11 สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตั้งอยู่ที่จังหวัดสกลนคร รับผิดชอบการดำเนินงานการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร

6. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 (นครพนมและมุกดาหาร) จำนวน 81 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 (สกลนคร) จำนวน 45 โรงเรียน รวม 126 โรงเรียน

7. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู หมายถึง การพัฒนากรอบความคิดทางหลักการและวิธีการดำเนินงานที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางของภาวะผู้นำครูในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มี 5 ส่วนประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ 4) เนื้อหาของรูปแบบ 5) การประเมินผลของรูปแบบ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร